

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
ในสหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี
อำนาจเจริญ

The Role of School Administrators in Promoting Active Learning Management
in Nam Na Boon School Cluster under Ubon Ratchathani-Amnat Charoen
Secondary Educational Service Area Office

¹ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

² ดร.สุชาติ ใจภักดี

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

³ ดร.พัชรียาพร ปัญญาอาจ

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใน สหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ และ เปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และ ประสบการณ์การทำงาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูใน สหวิทยาเขตน่านาบุญ จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.925 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใน สหวิทยาเขตน่านาบุญ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.45$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการส่งเสริมและจัดหาแหล่งเรียนรู้ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ครูที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา, การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก, ผู้นำทางวิชาการ, คุณภาพการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: to study the role of school administrators in promoting active learning management in the Nam Na Boon School Cluster under the Ubon Ratchathani-Amnat Charoen Secondary Educational Service Area Office, and to compare these roles based on gender, age, educational attainment, and work experience. The population of this study consisted of 384 teachers in the Nam Na Boon School Cluster. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with a reliability of 0.925. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA. The research findings indicated that the overall role of school administrators in promoting active learning management in the Nam Na Boon School Cluster was at a high level ($\mu = 4.19$, $\sigma = 0.45$). When considering each aspect, all were rated at a high level. The aspect with the highest mean was Academic Leadership, followed by Human Resource Development, while the aspect with the lowest mean was Promotion and Provision of Learning Resources and the comparison of school administrators' roles based on personal factors revealed that teachers with different genders, ages, educational attainments, and work experiences had no significant differences in their perceptions of the administrators' roles, both overall and in each aspect, at the .01 level of significance.

Keywords: Roles of School Administrators, Promoting Active Learning Management, Academic Leadership, Quality of Education

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ภาพรวมของการศึกษาในประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการผลักดันให้เกิดการจัดการเรียนรู้ที่เป็นเชิงรุก ซึ่งเปลี่ยนบทบาทของครูจากผู้บรรยายเป็นผู้ชี้แนะ และสนับสนุนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน แนวทางนี้เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตั้งคำถาม วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาผ่านกิจกรรมที่เน้นประสบการณ์จริง กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมแนวทางดังกล่าวผ่านการจัดอบรมพัฒนาทักษะสำหรับครู การพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านโครงการและกิจกรรม รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในระบบการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมให้สถานศึกษานำแนวทางการเรียนรู้มาใช้ อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการ จัดการเรียนรู้เชิงรุกขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการสนับสนุน ทรัพยากร และสร้างบรรยากาศ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีแนวทางในการพัฒนาครูและนักเรียนให้สามารถดำเนินการจัดการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในพื้นที่สภวิทยเขตน้ำน่านบุน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนสังกัด แต่ยังไม่มีความชัดเจน เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากมุมมองของครู ดังนั้น การศึกษานี้จึงมี ความสำคัญเพื่อประเมินบทบาทของผู้บริหารในพื้นที่ดังกล่าว และนำเสนอแนวทางปรับปรุงการบริหารที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้น

จากข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566 พบว่า ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ที่ ร้อยละ 34.22 และระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 อยู่ที่ ร้อยละ 29.52 ซึ่งยังคงต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่คาดหวัง และมีแนวโน้มลดลงเมื่อ เปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยในหลายปีที่ผ่านมา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี, 2567)

ปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงความบกพร่องในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการแนวทางการ จัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา แม้จะมีนโยบายและการสนับสนุนจากภาครัฐแล้วก็ตาม สาเหตุหนึ่งอาจเกิด จากการที่ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่ได้นำแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปขับเคลื่อนร่วมกับครูอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนยังไม่สามารถตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน และไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง

ผลกระทบจากการที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลต่อความมั่นใจและศักยภาพของ นักเรียนในระดับพื้นที่ แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่พร้อมของระบบการจัดการศึกษาในการรองรับการ เปลี่ยนแปลงสู่แนวทางการเรียนรู้เชิงรุกที่แท้จริง อีกทั้งยังมีผลต่อการจัดสรรงบประมาณและการพัฒนา ทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาที่อาจต้องเผชิญกับความท้าทายในอนาคต ภาพลักษณ์ของสภวิทยเขตในฐานะ หน่วยงานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็อาจถูกมองในแง่ลบ ส่งผลให้ยากต่อการดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพ และการปรับปรุงนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของนักเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุบลราชธานี, 2560)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-net ที่ต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศในสภ วิทยเขตน้ำน่านบุน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี, 2567) แม้ว่าจะมีการส่งเสริมการ จัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งเป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนและการพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ แต่ยัง ขาดการสำรวจความคิดเห็นและการวิเคราะห์ในมิติของการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการส่งเสริมกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกับครู ปัจจัยนี้ทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในประสิทธิภาพของแนวทางการบริหารและส่งผลกระทบต่อ คุณภาพการศึกษาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จึงเป็นเรื่องจำเป็นและเร่งด่วนที่จะต้องทำการวิจัยในประเด็นนี้ เพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงและวางแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาต่อไป ดังนั้น การมีบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำทางวิชาการและผู้ขับเคลื่อน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกับครูจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

การศึกษานี้จึงมีความสำคัญเพื่อประเมินบทบาทของผู้บริหารในพื้นที่ดังกล่าว และนำเสนอแนวทาง ปรับปรุงการบริหารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในสหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในสหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในสหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ" เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้าราชการครูในสหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ในปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 384 คน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมด (Census Study)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่:

ส่วนที่ 1: ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2: ความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ (2) ด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (3) ด้านการส่งเสริมและจัดหาแหล่งเรียนรู้ (4) ด้านการสนับสนุนการนิเทศการจัดการเรียนการสอน (5) ด้านการกำกับติดตาม และพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ (6) ด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและการสร้างความสัมพันธ์ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือตามขั้นตอนทางสถิติ ดังนี้:

1. **ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity):** ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่าค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.90 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การวิจัย
2. **ความเชื่อมั่น (Reliability):** นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ **0.925** ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพสูงในระดับที่นำไปใช้งานได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากสถาบันการจัดการแห่งแปซิฟิก เพื่อออกหนังสือขอเข้าเก็บข้อมูลต่อสถานศึกษาในสหวิทยาเขตน่านาบุญ โดยใช้การจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) และนำข้อมูลที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนดำเนินการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ข้อมูลที่รวบรวมได้ถูกนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยกำหนดสถิติที่ใช้ดังนี้:

1. **สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics):** ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s)
2. **สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics):** ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรเพศ (2 กลุ่ม) ด้วยสถิติ t-test (Independent Samples) ทดสอบความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน (ตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA: F-test) ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffé's Method)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในสหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้:

ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการจัดเก็บข้อมูลจากประชากรครูจำนวน 384 คน พบว่า:

เพศ: ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.6)

อายุ: กลุ่มที่มากที่สุดคือช่วงอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 39.4)

ระดับการศึกษา: ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 67.7)

ประสบการณ์การทำงาน: ส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 36.4)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูตอบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านมีรายละเอียดดังนี้:

1. **ด้านบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการ:** มีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยประเด็นการโน้มน้าวและจูงใจบุคลากรในการพัฒนางานวิชาการเป็นข้อที่มีคะแนนสูงสุด

2. **ด้านบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล:** อยู่ในระดับมาก เน้นการส่งเสริมการรักษาวินัยและกฎระเบียบของสถานศึกษา

3. **ด้านบทบาทในการสนับสนุนการนิเทศและการสร้างความสัมพันธ์ชุมชน:** มีค่าเฉลี่ยเท่ากันในระดับมาก โดยเด่นในเรื่องการนิเทศแบบกัลยาณมิตรและการสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาหลักสูตร

4. **ด้านบทบาทในการกำกับ ติดตาม และพัฒนาคุณภาพการศึกษา:** อยู่ในระดับมาก ให้ความสำคัญกับการประเมินผลการปฏิบัติงานรายบุคคล

5. **ด้านบทบาทในการส่งเสริมและจัดหาแหล่งเรียนรู้:** แม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในบรรดาทั้งหมด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก โดยมุ่งเน้นการชี้แจงนโยบายและทิศทางการสนับสนุนที่ชัดเจน

4.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน (การวิเคราะห์เปรียบเทียบ)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยใช้สถิติ t-test และ One-way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.1 ผลปรากฏดังนี้:

ด้านเพศ: ผลการทดสอบ t-test พบว่าครูเพศชายและเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อบทบาทผู้บริหาร ไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

ด้านอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน: ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ครูที่มีอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

ข้อสังเกตจากงานวิจัย: ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูในสังกัดมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน (ค่า ต่ำ) ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับที่ตีมากในทุกมิติ โดยไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในสหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมและรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยภาพรวมอยู่ในระดับ **มาก** ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตน่านาบุญมีความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางการศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 มาตรา 22 และ 24 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดและพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ประเด็นนี้สามารถอภิปรายรายด้านได้ละเอียดดังนี้:

1)ด้านบทบาทในการเป็นผู้นำทางวิชาการ (ค่าเฉลี่ยสูงสุด): การที่ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและครูเห็นว่าผู้บริหารมีพฤติกรรม "โน้มน้าวใจ" สูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารไม่ได้ใช้อำนาจสั่งการเพียงอย่างเดียว แต่ใช้ศิลปะในการบริหารเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้ครูเห็นความสำคัญของการพัฒนางานวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2563) ที่ระบุว่าบทบาทหลักคือการบริหารงานวิชาการ และงานวิจัยของ มะลิซ้อน และเรืองมนตรี (2562) ที่ชี้ว่าความเป็นผู้นำทางวิชาการเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อระดับการปฏิบัติงานของครู เมื่อผู้บริหารมีความเข้าใจในหลักสูตรและสามารถโน้มน้าวครูให้วางแผนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดได้ จะส่งผลให้บรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียนเข้มแข็งขึ้น

2)ด้านบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล: ผลวิจัยชี้ว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการ "ส่งเสริมการรักษาวินัย" และ "การพัฒนาตนเองของบุคลากร" ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้บริหารมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างระเบียบวินัยในองค์กรกับคุณภาพการสอน การที่บุคลากรได้รับการส่งเสริมให้ฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับแนวคิดการสร้าง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูมีสมรรถนะเพียงพอที่จะเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน (Teacher) มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

3)ด้านบทบาทในการส่งเสริมและจัดหาแหล่งเรียนรู้: แม้จะมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง "ความหลากหลายและเพียงพอของ

ตำราและแหล่งเรียนรู้" และ "การเข้าถึงปราชญ์ท้องถิ่น" ประเด็นนี้อภิปรายได้ว่า ในบริบทของสหวิทยาเขตน่านาบุญ ผู้บริหารอาจเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณหรือทรัพยากรที่จำกัด ทำให้การจัดหาเอกสารหรือสื่อการเรียนรู้เชิงรุกยังไม่ตอบสนองความต้องการของครูได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยส่วนที่ระบุว่าผู้บริหาร "ชี้แจงนโยบายและทิศทางอย่างชัดเจน" มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ แสดงให้เห็นว่าแม้ทรัพยากรทางกายภาพอาจจะจำกัด แต่ผู้บริหารได้ใช้ "การสื่อสารนโยบาย" มาเป็นเครื่องมือหลักในการชี้นำทาง เพื่อให้ครูใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดของ อาทิตยา จันมะโน (2564) ที่ว่าแหล่งเรียนรู้เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยลดข้อจำกัดในการสอนของครู

4)ด้านบทบาทในการสนับสนุนการนิเทศ และการกำกับติดตาม: พบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะการ "นิเทศอย่างกัลยาณมิตร" ประเด็นนี้สำคัญมากต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพราะครูกักังวลกับการลองผิดลองถูกในนวัตกรรมใหม่ การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ครูกล้าเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ โรจน์รัตนภรณ์ (2560) ที่พบว่า การกำกับติดตามอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้นโยบายประสบความสำเร็จตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

2. การเปรียบเทียบบทบาทจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ไม่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถอภิปรายได้ดังนี้:

1)ความเป็นเอกภาพของนโยบาย: การที่ครูทุกกลุ่มไม่ว่าจะวัยใดหรือประสบการณ์เท่าใด มีความเห็นตรงกัน แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตน่านาบุญมีระบบการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน (Standardization) และมีการสื่อสารนโยบายอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้องค์กรเป็นฐาน (SBM) ที่ทำให้ทุกคนในหน่วยงานรับรู้ภารกิจในทิศทางเดียวกัน

2)บริบทของพื้นที่และยุคสมัย: ปัจจุบันระบบการนิเทศและการสนับสนุนทางวิชาการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีความเข้มข้นและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย ดังที่ เกลิมพล สุปัญญาบุตร (2562) เสนอว่าการพัฒนาสมรรถนะครูผ่านระบบเทคโนโลยีและโมดูลการเรียนรู้ที่ชัดเจน ช่วยลดช่องว่างระหว่างครูใหม่และครูเก่า ทำให้ทุกคนมองเห็นภาพเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในมาตรฐานเดียวกัน แม้ผลนี้จะต่างจากงานวิจัยของ มาหะมะ ชาเคร์ (2562) ที่ว่าประสบการณ์ต่างกันจะมองต่างกัน แต่ในบริบทปัจจุบันที่เน้นการทำงานเป็นทีมและเครือข่ายวิชาการ ทำให้ความแตกต่างเชิงปัจจัยส่วนบุคคลลดน้อยลงในการรับรู้บทบาทของผู้บริหาร

สรุปภาพรวม: การอภิปรายครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารในสหวิทยาเขตน่านาบุญประสบความสำเร็จในการแสดงบทบาท "ผู้นำการเปลี่ยนแปลง" แต่ยังมีประเด็นท้าทายในด้านการจัดสรรแหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่ต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของครูต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ใน สหวิทยาเขตน่านาบุญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

1.ด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการและการพัฒนาบุคลากร: ผู้บริหารควรส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครูได้แลกเปลี่ยนเทคนิคการสอนเชิงรุกและนวัตกรรมใหม่ๆ ร่วมกัน โดยผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา (Coach) และผู้อำนวยความสะดวกในการพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง

2.ด้านการส่งเสริมและจัดหาแหล่งเรียนรู้: เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าด้านนี้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และสื่อมัลติมีเดียที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างไร้ข้อจำกัดตามแนวคิดของ อาทิตยา จันมะโน (2564)

3.ด้านการกำกับ ติดตาม และประเมินผล: สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศภายในที่เน้นการสะท้อนผล (Reflection) มากกว่าการตรวจสอบ เพื่อให้ครูนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนได้อย่างรวดเร็วและตรงประเด็น สอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562)

4.ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน: ผู้บริหารควรดึงการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและบริบทของท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยสร้างเครือข่ายสนับสนุนการศึกษาที่เข้มแข็ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารจัดการเชิงลึกที่เป็นรูปธรรม

2. ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมที่ส่งผลต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา เช่น ขนาดของสถานศึกษา วัฒนธรรมองค์กร หรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมการพัฒนาสถานศึกษาในมิติต่าง ๆ

3. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยตรง เพื่อยืนยันถึงความสำเร็จของการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา

4. ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยเฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางมาตรฐานให้กับโรงเรียนใน สหวิทยาเขตอื่น ๆ ต่อไป

รายการอ้างอิง (References)

กนกวรรณ ฉัตรแก้ว. (2562). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคประเทศไทย 4.0 ของครูผู้สอนระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

กมลฉัตร กล่อมอิม. (2562). การพัฒนาหลักสูตรสะเต็มศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

- กุลิสรา จิตรชนวนิช. (2563). การจัดการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2564). การบริหารจัดการเรียนรู้ Learning Management. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- บวร ปภัสราทร. (2564). นวัตกรรมการเรียนรู้และบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- พลอยไพลิน นิลกรรม. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). ลำปาง: กลุ่มนิเทศติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35.
- เพ็ญจันทร์ ไรรัตน์นาภรณ์. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. การศึกษาอิสระ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ภัทรนิชา สุดตาชาติ. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร. สืบค้นจาก <http://www.edujournal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/831.ru>
- มาหะมะ ชาเดร์. (2562). พฤติกรรมการสอนอิสลามศึกษาโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุภาลัย มะลิซ้อน และ กนกพร เรืองมนตรี. (2562). การพัฒนาโปรแกรมครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศศิกาญจน์ แสงงามนกุล. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สถาบันการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน O-NET ในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: กรมการศึกษาระดับพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยศึกษานิเทศก์. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2563). บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา. สืบค้นจาก https://otepc.go.th/th/content_page/item.html
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2567). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา. สืบค้นจาก <https://drive.google.com/drive/folders/1TFLprqlhdvk1cSCTBqS-amiTZ3BIhtSP>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
ในรูปแบบการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management).

กรุงเทพฯ: วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

สุนิสา ดวงขตา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุปัญญาบุตร, ฉ. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต).

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อาทิตยา จันมะโน. (2564). การศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิง
รุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรม
หาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.

อภิญา ศรีเวียง. (2562). บทบาทของผู้บริหารกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท).

สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.